

De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht

DE DOORWERKING VAN
HET STRAFRECHT IN HET
JEUGDDELINQUENTIERECHT

KATRIJN VEECKMANS

BOOM JURIDISCH ANTWERPEN
Antwerpen
2023

Omslagontwerp: Textcetera, Den Haag
Opmaak binnenwerk: Crius Group, Hulshout

© K. Veeckmans | Boom Juridisch Antwerpen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Noch de auteur(s), noch uitgever kunnen, ondanks alle door hen aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-94-6451-112-3

ISBN 978-94-6451-212-0 (e-book)

D/2023/15251/06

NUR 824

www.boomjuridisch.be

DANKWOORD

Dit doctoraat is het eindproduct van vier jaar aan onderzoek. Een welgemeende dankjewel aan eenieder die deze vierjarige rit onvergetelijk heeft gemaakt en aan eenieder die ervoor gezorgd heeft dat ik – ondanks het bochtenwerk nu en dan – de *finish* heb gehaald zonder fatale botsingen.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar mijn promotor, prof. Johan Put, copromotor, prof. Stefaan Pleysier, en de andere leden van de examencommissie, prof. dr. Ingrid Boone, prof. dr. Ton Liefwaard, prof. dr. Jolande uit Beijerse en prof. dr. Raf Verstraeten. Hopelijk kruisen onze paden elkaar spoedig weer.

Veel dank aan het team van Boom Juridisch Antwerpen voor de nauwgezette opvolging bij de publicatie van dit onderzoek.

Verder wens ik mijn bijzonder warme en getalenteerde familie te bedanken. Bedankt aan mijn lieve ouders, voor alles en voor nog zoveel meer. Bedank aan mijn copiloot, Alex. Je bent de motor in mijn leven.

Leuven, 23 april 2023

AFKORTINGEN

ACHR	American Convention on Human Rights
BWHI	Bijzondere wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, <i>BS</i> 15 augustus 1980
CCPR	Human Rights Committee (VN Mensenrechtencomité)
CPP	Chileens Wetboek van Strafvordering
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
GC	General Comment
Ger.W.	Gerechtelijk Wetboek van 10 oktober 1967, <i>BS</i> 31 oktober 1967
Gw.	Belgische Grondwet van 17 februari 1994, <i>BS</i> 17 februari 1994
HRC	Human Rights Council (VN Mensenrechtenraad)
IACHR	Inter-American Commission of Human Rights
I/A COURT	Inter-American Court of Human Rights
Jeugdbeschermingswet	Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, <i>BS</i> 15 april 1965
Jeugddelinquentiedecreet	Vlaams decreet 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, <i>BS</i> 26 april 2019
Jeugdwet	Wetten 15 mei en 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd
LCTF	Ley 19.968 crea los tribunales de familia
LRPA	Ley 20.084 establece un sistema de responsabilidad de los adolescentes por infracciones a la ley penal
MvT	Memorie van toelichting
OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
Parl.St.	Parlementaire Stukken
RvE	Raad van Europa
Sv.	Wetboek van Strafvordering van 17 november 1808, <i>BS</i> 27 november 1808
Sw.	Strafwetboek van 8 juni 1867, <i>BS</i> 9 juni 1867
VN	Verenigde Naties

AFKORTINGEN

Wet op de kinder-
bescherming

Wijzigingswet

WVH

Wet 15 mei 1912 op de kinderbescherming, *BS* 27, 28 en
29 mei 2019

Wet 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965
betreffende de jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994

Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis,
BS 14 augustus 1980

INHOUDSOPGAVE

ONDERZOEKSKADER

Hoofdstuk I. Situering van het onderzoek	3
Afdeling I. Probleemstelling	3
Afdeling II. Doelstellingen	9
Afdeling III. Beperkingen	10
Afdeling IV. Terminologie	11
Hoofdstuk II. Onderzoeksvragen en -methode	13
Afdeling I. Onderzoeksvragen	13
Afdeling II. Onderzoeksmethode	14
§ 1. Klassiek-juridisch	14
§ 2. Stappenplan	15
A. Stap 1: historische invalshoek	16
B. Stap 2: evaluerend en verklarend beoordelingskader	16
C. Stap 3: voorwerp van de voorevaluatie	17
D. Stap 4: betekenis van de strafrechtsnormen	19
E. Stap 5: voorevaluatie	20
F. Stap 6: eindevaluatie	21
G. Stap 7: aanbevelingen	24

DEEL I. HET JEUGDDELINQUENTIERECHT ALS UITLOPER VAN HET STRAFRECHT: EEN TERUGBLIK

Hoofdstuk I. Behandeling en berechting van minderjarigen binnen het strafrecht	27
Afdeling I. Krachtlijnen	27
§ 1. Romeins recht	27
§ 2. Code pénal 1810	33
A. Maatregelen en strafvermindering	36
B. Onttrekking aan hof van assisen	45
§ 3. Code pénal 1867	52
A. Maatregelen en strafvermindering	53
B. Onttrekking aan hof van assisen	58

INHOUDSOPGAVE

Afdeling II. Knelpunten	66
§ 1. Toepassingsgebied	66
A. Personeel	66
B. Materieel	72
§ 2. Oordeel des ondersheids	81
A. Gebruik als kerncriterium	82
B. Betekenis	89
1. Vermoeden	89
2. Onderscheid met andere concepten	92
C. Kwalificatie juridische gevolgen	101
§ 3. Gepaste maatregelen en straffen	108
A. Maatregel na straf	109
B. Straffeloosheid en strenge maatregelen	111
Afdeling III. Tussenbesluit	119
Hoofdstuk II. Behandeling en berechting van minderjarigen buiten het strafrecht	123
Afdeling I. Krachtlijnen	123
§ 1. Wet op de kindbescherming 1912	123
A. Creatie kinderrechter	127
B. Afschaffing oordeel des ondersheids	130
1. Creatie ‘als misdrijf omschreven feit’	132
2. Creatie ‘maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding’	136
§ 2. Wet op de jeugdbescherming 1965	143
A. Vestiging beschermingsmodel	147
1. Afschaffing kinderrechter	153
2. Behoud maatregelenconcept	155
B. Verhoging strafrechtelijke meerderjarigheid	159
Afdeling II. Knelpunten	169
§ 1. Personeel toepassingsgebied	169
A. Minimumleeftijd	169
B. Maximumleeftijd	181
1. Uithandengeving	182
2. Verkeersmisdrijven	187
3. Bevoegdheidskwesities	189
§ 2. Gepaste maatregelen en andere reacties	191
A. Jeugdbeschermingsmaatregelen	192
1. Begrenzing vrijheidsberoving	192
2. Duur maatregelen	202
B. Alternatieven voor maatregelen	211

§ 3. Procedureel kader en proceswaarborgen	218
Afdeling III. Tussenbesluit	229

**DEEL II. DE TOEPASSING EN INVULLING VAN STRAFRECHTSNORMEN
IN HET JEUGDDELINQUENTIERECHT: EEN KINDER- EN MENSEN-
RECHTELIJKE BLIK**

Hoofdstuk I. Selectie jeugdrechtfundamenten	235
Afdeling I. Afbakening	235
§ 1. Omschrijving	235
§ 2. Gehanteerde bronnen	236
A. Mondiale instrumenten	240
B. Regionale instrumenten	249
1. Raad van Europa	249
2. Organisatie van Amerikaanse Staten	253
§ 3. Preliminare vraagstellingen	258
A. Separatiecriterium	259
1. Ondergrens	259
2. Bovengrens	264
B. Separatieplicht	266
1. Detentie	270
2. Actoren	274
Afdeling II. Jeugdrechtfundamenten	283
§ 1. Toekomstgericht optreden	286
A. Constructiviteit	289
B. Individualiteit	296
C. Actieve betrokkenheid	302
§ 2. Schadebeperkende aanpak	310
A. Integriteit	313
B. Stabiliteit	324
C. Informaliteit	334
Afdeling III. Tussenbesluit	340
Hoofdstuk II. Beoordeling strafrechtsnormen	345
Afdeling I. Afbakening	345
§ 1. Omschrijving	345
§ 2. Gehanteerde bronnen	346

INHOUDSOPGAVE

§ 3. Preliminare vraagstellingen	351
A. Toepassing strafrechtsnormen	352
1. Toelaatbaarheid	352
2. Noodzakelijkheid	364
B. Invulling strafrechtsnormen	373
1. Toelaatbaarheid	374
2. Noodzakelijkheid	379
Afdeling II. Strafrechtsnormen	390
§ 1. Proportionaliteit	391
A. Betekenis	391
1. Juridische opvattingen	394
2. Penologische opvattingen	400
B. Beoordeling	412
1. Toekomstgericht optreden	414
2. Schadebeperkende aanpak	419
C. Besluit	425
§ 2. Redelijke termijn	428
A. Algemeen	429
1. Betekenis	429
a. ‘Termijn’	430
b. ‘Redelijk’	433
2. Beoordeling	445
a. Toekomstgericht optreden	449
b. Schadebeperkende aanpak	453
3. Besluit	456
B. Vrijheidsberoving	458
1. Betekenis	459
a. Beslissing ten gronde	459
b. Primaire controle van detentie	466
c. Betwisting rechtmatigheid van detentie	471
2. Beoordeling	474
a. Toekomstgericht optreden	477
b. Schadebeperkende aanpak	483
3. Besluit	486
§ 3. Onpartijdigheid van de rechter	488
A. Betekenis	489
1. Rechterlijke instantie	491
2. Duale benadering	496
a. Subjectieve onpartijdigheid	498
b. Objectieve onpartijdigheid	500

B. Beoordeling	518
1. Toekomstgericht optreden	524
2. Schadebeperkende aanpak	530
C. Besluit	532
§ 4. Openbaar proces	535
A. Betekenis	536
1. Openbare terechtzitting	536
2. Openbaarheid uitspraak	548
B. Beoordeling	551
1. Toekomstgericht optreden	556
2. Schadebeperkende aanpak	561
C. Besluit	571
Afdeling III. Tussenbesluit	574

**DEEL III. DE DOORWERKING VAN STRAFRECHTSNORMEN IN HET
VLAAMSE JEUGDDELINQUENTIERECHT: EEN BLIK BINNEN EN OVER
DE GRENZEN**

Hoofdstuk I. Krachtlijnen Vlaams jeugddelinquentierecht	585
Afdeling I. Vlaams jeugddelinquentiedecreet 2019	585
§ 1. Vestiging verantwoordelijkheidsmodel	588
A. Creatie nieuwe concepten	589
B. Verstrengingen	592
§ 2. Wijziging antwoordmogelijkheden	593
A. Vestiging afgebakende reacties	594
B. Voortbestaan uithandengeving	596
Afdeling II. Chileense ley de responsabilidad penal del adolescente 2005	597
§ 1. Vestiging verantwoordelijkheidsmodel	600
§ 2. Vestiging afbakende reacties	601
Afdeling III. Tussenbesluit	604
Hoofdstuk II. Beoordeling Vlaams jeugddelinquentierecht	605
Afdeling I. Afbakening	605
§ 1. Omschrijving en gehanteerde bronnen	605
§ 2. Preliminare vraagstellingen	606
A. Vlaanderen en supranationale normen	606
B. Chili en supranationale normen	608

INHOUDSOPGAVE

Afdeling II. Strafrechtsnormen	609
§ 1. Proportionaliteit	610
A. Betekenis en beoordeling	611
B. Blick over de grenzen	624
C. Besluit	627
§ 2. Redelijke termijn	628
A. Betekenis en beoordeling	629
1. Algemeen	629
2. Vrijheidsberoving	638
B. Blick over de grenzen	650
C. Besluit	654
§ 3. Onpartijdigheid van de rechter	655
A. Betekenis en beoordeling	656
B. Blick over de grenzen	671
C. Besluit	673
§ 4. Openbaar proces	674
A. Betekenis en beoordeling	675
1. Openbare terechtzitting	676
2. Openbaarheid uitspraak	688
B. Blick over de grenzen	696
C. Besluit	699
Afdeling III. Tussenbesluit	700
DEEL IV. DE VERHOUDING TUSSEN HET STRAFRECHT EN HET JEUGDDELINQUENTIERECHT HERBEKEKEN: EEN VOORUITBLIK	
Hoofdstuk I. Jeugddelinquentiesystemen en strafrechtsnormen: samenspan- ning of botsing?	707
Hoofdstuk II. Het Vlaamse jeugddelinquentierecht en het Belgische strafrecht: harmonie of dichotomie?	719
Bibliografie	729